

Zásada zákazu diskriminácie v B2B vzťahoch¹

The Principle of Non-discrimination in B2B Relationships

Daniela Hlobíková

Abstract: *The author examines the possibilities of applying the general legal principle of the European law – the principle of equality (in other words, the principle of non-discrimination) in the horizontal legal relations between the business entities. The answer to the question whether the principle applies to the B2B relationships is conditioned by identifying the content of that legal principle and by determining its applicability to the private law relationships. The author also deals with the related issue of non-discrimination in the competition law.*

Key Words: *The European Union Law; General Legal Principle; Non-discrimination; B2B Relationships.*

Abstrakt: *Autorka v príspevku skúma možnosti aplikácie všeobecnej právnej zásady európskeho práva – zásady rovnosti, respektíve zásady zákazu diskriminácie v horizontálnych právnych vzťahoch medzi podnikateľskými subjektmi. Odpoveď na otázku, či sa daná zásada uplatňuje v B2B vzťahoch, je podmienená identifikovaním obsahu uvedenej právnej zásady a určením jej uplatniteľnosti na súkromnoprávne vzťahy. Autorka sa tiež zaoberá súvisiacou otázkou zákazu diskriminácie v súťažnom práve.*

Kľúčové slová: *Právo Európskej únie; všeobecná právna zásada; zákaz diskriminácie; B2B vzťahy.*

Úvod

Problematika rovnakého zaobchádzania a zákazu diskriminácie je v súčasnosti často diskutovaná v celoeurópskom meradle. Spoločnosť vníma

¹ Predložený príspevok bol vypracovaný v rámci riešenia projektu APVV-14-0061 „Rozširovanie sociálnej funkcie slovenského súkromného práva pri uplatňovaní zásad európskeho práva“, zodpovedný riešiteľ doc. JUDr. Monika Jurčová, PhD.

prejavy diskriminácie citlivejšie, a aj legislatíva bojujúca s týmto negatívnym javom sa v posledných dekádach značne rozvinula.

Myšlienka rovnosti sa objavuje už v antickej filozofickej spisbe. Podľa Aristotela je rovnosť podmienená rovnakým zaobchádzaním v rovnakých prípadoch a rôznym zaobchádzaním v rôznych prípadoch, a to v miere primeranej ich odlišnosti. Uvedená idea je reflektovaná i v súčasnom právnom myslení a právnej regulácii.²

Antidiskriminačná legislatíva, prirodzene, existovala na Slovensku už pred jeho vstupom do Európskej únie. Treba však poznamenať, že súčasná právna úprava, a to Zákon č. 365/2004 Z.z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov, tzv. Antidiskriminačný zákon, bola prijatá pri vstupe Slovenska do Európskej únie za účelom zosúladenia slovenského práva s právom Európskej únie.³ Európske právo stále ovplyvňuje slovenskú antidiskriminačnú legislatívu i aplikačnú prax a nepochybne pozitívne vplýva na kvalitatívnu úroveň právnej ochrany pred diskrimináciou.⁴

Už v Zmluve o založení Európskeho hospodárskeho spoločenstva v roku 1957 bolo obsiahnuté ustanovenie (článok 119), ktoré požadovalo rovnaké zaobchádzanie s mužmi a ženami v otázke odmeňovania. Žiada sa poznamenať, že dané ustanovenie malo rýdzo pragmatický význam. V čase podpisu Zmluvy o založení Európskeho hospodárskeho spoločenstva bolo Francúzsko ako jeden zo zmluvných štátov viazané Dohovorom Medzinárodnej organizácie práce o rovnakom odmeňovaní mužov a žien za prácu rovnakej hodnoty. Ak by sa povinnosť poskytovať ženám i mužom rovnakú odmenu za prácu rovnakej hodnoty nevzťahovala na všetky zmluvné štáty Zmluvy o založení Európskeho hospodárskeho spoločenstva, francúzske hospodárstvo by bolo oproti ostatným členským krajinám v konkurenčnej nevýhode. Znenie spomínaného článku predstavovalo kompromis medzi francúzskymi požiadavkami a nemeckým liberál-

² Pozri bližšie HORSPOOL, M. a M. HUMPHREYS. *European Union Law*. Oxford: Oxford University Press, 2012, s. 137.

³ Pozri bližšie *Dôvodová správa k vládnemu návrhu Zákona o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov* [Antidiskriminačný zákon].

⁴ Pozri bližšie VARGA, P. Zákaz diskriminácie pri poskytovaní služieb v práve EÚ. In: M. JURČOVÁ, A. OLŠOVSKÁ a J. ŠTEFANKO. *Diskriminácia v zmluvnom práve*. Bratislava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2015, s. 61.

ným prístupom k ekonomike.⁵ Počiatky zákazu diskriminácie v európskom práve tak plnili najmä ekonomické ciele.

V súčasnosti je zákaz diskriminácie opakovane v rôznych súvislostiach zakotvený v primárnom práve Európskej únie. V Zmluve o Európskej únii sú v článku 2 vyjadrené hodnoty, na ktorých je Únia založená; sú to hodnoty úcty k ľudskej dôstojnosti, slobody, demokracie, rovnosti, právneho štátu a rešpektovania ľudských práv, vrátane práv osôb patriacich k menšinám. Uvedené hodnoty sú spoločné členským štátom v spoločnosti, v ktorej prevládajú pluralizmus, nediskriminácia, tolerancia, spravodlivosť, solidarita a rovnosť medzi ženami a mužmi. Na to nadväzuje článok 3 ods. 3 Zmluvy o Európskej únii, podľa ktorého Únia bojuje proti sociálnemu vylúčeniu a diskriminácii a podporuje sociálnu spravodlivosť a ochranu, rovnosť medzi ženami a mužmi, solidaritu medzi generáciami a ochranu práv dieťaťa.

V Zmluve o fungovaní Európskej únie je tiež opakovane obsiahnutý zákaz diskriminácie. Podľa článku 8 sa Únia vo všetkých svojich činnostiach zameriava na odstránenie nerovností a podporu rovnoprávnosti medzi mužmi a ženami. V zmysle článku 10 sa Únia pri vymedzovaní a uskutočňovaní svojich politík a činností zameriava na boj proti diskriminácii z dôvodu pohlavia, rasy alebo etnického pôvodu, náboženstva alebo viery, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie. V článku 18 zase zakazuje diskrimináciu na základe štátnej príslušnosti. Článok 157 (pôvodný článok 119 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva) zakotvuje povinnosť členských štátov zabezpečiť uplatňovanie zásady rovnakej odmeny pre mužov a ženy za rovnakú prácu alebo prácu rovnakej hodnoty.⁶

V súčasnosti už právne záväzná Charta základných práv Európskej únie v článku 21 stanovuje: „Zakazuje sa akákoľvek diskriminácia najmä z dôvodu pohlavia, rasy, farby pleti, etnického alebo sociálneho pôvodu, genetických vlastností, jazyka, náboženstva alebo viery, politického alebo iného zmýšľania, príslušnosti k národnostnej menšine, majetku, narodenia, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie. V rozsahu pô-

⁵ Pozri bližšie VARGA, P. Zákaz diskriminácie pri poskytovaní služieb v práve EÚ. In: M. JURČOVÁ, A. OLŠOVSKÁ a J. ŠTEFANKO. *Diskriminácia v zmluvnom práve*. Bratislava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2015, s. 63.

⁶ Súdny dvor Európskej únie danému článku priznal priamy účinok. Znamená to, že dané ustanovenie sa priamo aplikuje na všetky súkromnoprávne vzťahy, ktoré sú v rozsahu jeho pôsobnosti. Bližšie pozri prípad C-43/75 *Defrenne v. Sabena* [1976]. ECR 455.

sobnosti zmlúv a bez toho, aby boli dotknuté ich osobitné ustanovenia, je zakázaná akákoľvek diskriminácia z dôvodu štátnej príslušnosti.“

Okrem primárneho práva Európskej únie nemožno opomenúť ani viacero sekundárnych právnych aktov výslovne zakotvujúcich zákaz diskriminácie zo špecifikovaných dôvodov vo vymedzených právnych vzťahoch, ako sú napríklad Smernica Rady 2000/43/ES z 29. júna 2000, ktorou sa zavádza zásada rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na rasový alebo etnický pôvod, Smernica Rady 2000/78/ES z 27. novembra 2000, ktorá ustanovuje všeobecný rámec pre rovnaké zaobchádzanie v zamestnaní a povolani, Smernica Rady 2004/113/ES z 13. decembra 2004 o vykonávaní zásady rovnakého zaobchádzania medzi mužmi a ženami v prístupe k tovaru a službám a k ich poskytovaniu, Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2006/54/ES z 5. júla 2006 o vykonávaní zásady rovnosti príležitostí a rovnakého zaobchádzania s mužmi a ženami vo veciach zamestnanosti a povolania (prepracované znenie) či Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2010/41/EÚ zo 7. júla 2010 o uplatňovaní zásady rovnakého zaobchádzania so ženami a mužmi vykonávajúcimi činnosť ako samostatne zárobkovo činné osoby a o zrušení smernice Rady 86/613/EHS.

Všeobecné zásady práva Európskej únie

Popri výslovnom zákaze diskriminácie, ktorý je opakovane obsiahnutý v primárnom i sekundárnom práve Európskej únie, Súdny dvor Európskej únie rozoznáva i zásadu zákazu diskriminácie, respektíve zásadu rovnakého zaobchádzania ako všeobecnú právnu zásadu.⁷

Predtým, ako prejdeme ku skúmaniu možnosti aplikácie zásady zákazu diskriminácie vo vnútroštátnych horizontálnych komerčných vzťahoch, považujeme za dôležité bližšie si objasniť, čo je to právna zásada, ako vzniká a aký má význam pre súčasné právne myslenie. Zjednodušene možno povedať, že právne zásady i právne normy sú určité pravidlá, ktoré smerujú k regulácii ľudského správania, odlišujú sa však v miere abstraktnosti, spôsobe ich vzniku, účele i spôsobe aplikácie.

⁷ „... the prohibition of discrimination laid down in the aforesaid provision is merely a specific enunciation of the general principle of equality which is one of the fundamental principles of Community law.“ Preklad autorky: „... zákaz diskriminácie stanovený v uvedennom ustanovení je len osobitným vyjadrením všeobecnej zásady rovnosti, ktorá je jednou zo základných zásad práva Spoločenstva.“ Pozri bližšie prípad *C-144/04 Werner Mangold v. Rüdiger Helm* [2005]. ECR I-9981.

Právne zásady sú vyjadrením určitej hodnoty, ktorú právo chráni.⁸ Podľa Sira Geralda Fitzmaurica je právna zásada príčinou právnej normy, tzn. zdôvodňuje jej existenciu. Zatiaľ čo právna norma odpovedá na otázku „čo?“, právna zásada vysvetľuje „prečo“.⁹ Právne zásady vnímal i Ronald Dworkin ako dôvod existencie právnych noriem. Podľa neho právne zásady i právne normy smerujú ku konkrétnemu rozhodnutiu o právnych povinnostiach jednotlivých subjektov. Líšia sa však v charaktere smerovania. Zatiaľ čo právne normy sú špecifické a konkrétne, a teda poskytujú odpovede, právne princípy kvôli ich všeobecnejšiemu charakteru automaticky nespôsobujú právne následky.¹⁰ Obdobné myšlienky do komplikovanejších slov skryl i profesor Pavel Holländer, podľa ktorého právne princípy sú axiómy v normotvornom súbore, regulatívne idey pre komplex noriem či pre interpretáciu, ktoré sa vyznačujú vysokým stupňom všeobecnosti subsumpčných podmienok, sú najtesnejšie späté s hodnotovými a teleologickými východiskami práva a samy predstavujú východisko pre normotvorbu a interpretáciu práva.¹¹

Právne zásady môžu byť priamo zakotvené i v texte právneho predpisu, avšak ich existencia je od výslovného legislatívneho zakotvenia nezávislá. Formulovanie právnych zásad môže nastať v procese interpretácie právnych noriem; právne zásady môžu byť výsledkom dedukcie z účelu práva a hodnôt, ktoré právo chráni, alebo výsledkom indukcie pri skúmaní jednotlivých právnych noriem.

Súdny dvor Európskej únie vo svojej rozhodovacej činnosti postupom času vypracoval viacero všeobecných právnych zásad, ktoré používa pri vyplňaní medzier v európskom práve. Vznik týchto zásad ako zásad supranacionálneho právneho poriadku sa vyznačuje určitými špecifikami oproti vzniku zásad v právnych poriadkoch jednotlivých členských štátov. Súdny dvor Európskej únie vo svojom rozhodovaní pri formulovaní právnych zásad v prvom rade vychádza z textu a cieľov zakladajúcich zmlúv a ustanovení sekundárneho práva. Následne sa zaoberá i vnútroštátnymi právnymi poriadkami členských štátov Európskej únie a medzi-

⁸ Pozri bližšie TRIDIMAS, T. *The General Principles of EU Law*. 2nd ed. New York: Oxford University Press, 2006. 591 s.

⁹ Pozri bližšie FITZMAURICE, G. *The General Principles of International Law: Considered from the Standpoint of the Rule of Law*. In: *Collected Courses of the Hague Academy of International Law*. 1957, roč. 92, s. 7.

¹⁰ Pozri bližšie DWORKIN, R. *Taking Rights Seriously*. Cambridge: Harvard University Press, 1978, s. 24 a nasl.

¹¹ Pozri bližšie HOLLÄNDER, P. *Filosofie práva*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, s. 154-155.

národnými zmluvami, ktorými je Európska únia alebo ktorými sú jej členovia viazaní. V prípade, ak písané úijné právo neposkytuje pri formulovaní zásady usmernenie, takáto zásada musí byť všeobecne akceptovaná členskými štátmi. V každom prípade platí, že právna zásada musí mať aspoň určitý zistiteľný, právne záväzný obsah.¹²

I keď Súdny dvor Európskej únie do veľkej miery odvodzuje všeobecné právne zásady z vnútroštátnych právnych poriadkov, ich obsah ako súčasť práva Európskej únie je podmienený charakteristickými črtami politickej štruktúry Európskej únie. Môže teda nastať situácia, že Súdny dvor Európskej únie bude rozoznávať právnu zásadu, ktorá je niektorým členským štátom cudzia, prípadne rozsah pôsobenia všeobecnej zásady práva Európskej únie sa môže odlišovať od vnútroštátnych právnych zásad. Ako výstižne povedal Takis Tridimas, všeobecné právne zásady práva Európskej únie sú deťmi vnútroštátnych právnych poriadkov; vychovávané sú Súdnym dvorom Európskej únie, pričom sa stávajú „*enfants terribles*“ – sú rozšírené, zúžené, preformulované alebo inak transformované.¹³

Prístup Súdneho dvora Európskej únie niektorí akademici označujú ako eklektický.¹⁴ Vo väčšine prípadov nie sme schopní vystopovať, z konceptov ktorých vnútroštátnych právnych poriadkov Súdny dvor Európskej únie vychádzal. Vo všeobecnosti sa však má za to, že najväčší vplyv na vývoj európskeho práva mali nemecký a francúzsky právny poriadok, pričom pri rozvoji zásady proporcionality a zásady legitímnych očakávaní možno pozorovať najmä nemecký vplyv.¹⁵

Právne zásady ako prameň práva majú nesmierny význam pri riešení situácií, ktoré môžeme označiť ako právne medzery. Keďže právny poriadok Európskej únie je relatívne nový (čo znamená i väčšiu pravdepodobnosť riešenia právnych otázok, ktoré nie sú v judikatúre vyriešené), a zároveň v minulosti nemal, a ani v súčasnosti nemá žiadny ekvivalent, právne zásady sa v rozhodovacej činnosti Súdneho dvora Európskej únie

¹² Pozri bližšie tamže, s. 26.

¹³ Pozri bližšie TRIDIMAS, T. *The General Principles of EU Law*. 2nd ed. New York: Oxford University Press, 2006. 591 s.

¹⁴ Pozri bližšie De VITTE, B. The Past and Future Role of the European Court of Justice in the Protection of Human Rights. In: P. ALSTON, M. BUSTELO a J. HEENAN, eds. *The EU and Human Rights*. Oxford: Oxford University Press, 1999, s. 878 a nasl.

¹⁵ Pozri bližšie TRIDIMAS, T. *The General Principles of EU Law*. 2nd ed. New York: Oxford University Press, 2006, s. 24-25.

prejavujú intenzívnejšie a pomáhajú pri rozvoji úniijného práva. Uvedená črta býva však niekedy kritizovaná ako prílišný súdny aktivizmus.¹⁶

Okrem toho, že zásady európskeho práva vyplňajú právne medzery, zároveň sú vyjadrením základných ústavných hodnôt právneho poriadku Európskej únie, ktoré využíva Súdny dvor Európskej únie vo svojej metodológii pri interpretácii zakladajúcich zmlúv i jednotlivých právnych aktov sekundárneho práva. Všeobecné zásady tiež pomáhajú európskym inštitúciám nachádzať limity výkonu zverených právomocí a poskytujú pomocné kritériá pri určovaní platnosti právnych aktov európskych inštitúcií. Ich prípadné nerešpektovanie môže mať za následok neplatnosť právnych aktov v zmysle článku 231 Zmluvy o fungovaní Európskej únie.

V jednotlivých publikáciách môžeme natrafiť na rôzny výpočet právnych zásad práva Európskej únie.¹⁷ Nepochybne však medzi základné zásady zaradíme zásadu rešpektovania ľudských práv a základných slobôd, zásadu subsidiarity a proporcionality, zásadu právnej istoty a ochrany legitímnych očakávaní, zásadu transparentnosti a zásadu rovnosti a zákazu diskriminácie.¹⁸

Zásada rovnosti a zákazu diskriminácie

Rovnosť ako atribút ľudskej dôstojnosti hrá zásadnú rolu v právnom a politickom myslení. Myšlienka zásady rovnosti je však veľmi dynamickým konceptom. Zatiaľ čo na prelome 18. a 19. storočia bola v počiatočných fázach kapitalizmu myšlienka rovnosti zdôrazňovaná vo vzťahu štát a jednotliviec (pričom v súkromnoprávných vzťahoch sa zdôrazňovali sloboda a individualizmus), začiatkom 20. storočia sa začína objavovať idea sociálnej spravodlivosti a s ňou spojené volanie po zásahoch zákonodarcu do súkromnoprávných vzťahov.¹⁹

Ako sme už vyššie uviedli, antidiskriminačné právo Európskej únie má výrazný ekonomický presah. Súdny dvor Európskej únie však už dlh-

¹⁶ Pozri bližšie TRIDIMAS, T. *The General Principles of EU Law*. 2nd ed. New York: Oxford University Press, 2006, s. 18.

¹⁷ Porovnaj napríklad KARAS, V. a A. KRÁLÍK. *Právo Európskej únie*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 144; TRIDIMAS, T. *The General Principles of EU Law*. 2nd ed. New York: Oxford University Press, 2006, s. 6; a HORSPOOL, M. a M. HUMPHREYS. *European Union Law*. Oxford: Oxford University Press, 2012, s. 128 a nasl.

¹⁸ Porovnaj HORSPOOL, M. a M. HUMPHREYS. *European Union Law*. Oxford: Oxford University Press, 2012, s. 123 a nasl.

¹⁹ Pozri bližšie TRIDIMAS, T. *The General Principles of EU Law*. 2nd ed. New York: Oxford University Press, 2006, s. 59-60.

šiu dobu rozoznáva aj jeho sociálny rozmer, dokonca ekonomický cieľ antidiskriminačného práva považuje za sekundárny vo vzťahu k sociálnym cieľom.²⁰ Rozvoj antidiskriminačného práva ide „ruka v ruke“ s rozvojom ochrany ľudských práv v európskom práve.²¹

Popri rozvoji antidiskriminačnej legislatívy Súdny dvor Európskej únie vo svojej rozhodovacej činnosti identifikoval samostatný princíp zákazu diskriminácie. V prípade *Ruckdeschel v. Komisia* Súdny dvor Európskej únie konštatoval, že vyjadrenie zákazu diskriminácie v článku 40 ods. 3 druhá veta Zmlúv o Európskych spoločenstvách je len špecifickým prejavom všeobecnej právnej zásady rovnosti, ktorá je jednou zo základných zásad komunitárneho práva. Podľa Súdneho dvora Európskej únie zákaz diskriminácie „vyžaduje, aby podobné situácie neboli posudzované rozlične, pokiaľ rôzne zaobchádzanie nie je objektívne odôvodnené.“²² Svoje závery potvrdil i v prípade *EARL de Kerlast v. Union Régionale de Coopératives Agricoles (Unicopa)*.²³

Zásada zákazu diskriminácie je ústavnoprávnou a verejnoprávnou zásadou európskeho práva. Rozsah jej pôsobnosti je pomerne široký, čo vylučuje jej mechanickú aplikáciu. Presný obsah a účinky zásady zákazu diskriminácie závisia na mnohých faktoroch, ako sú napríklad skutkový a právny kontext, v ktorom má byť aplikovaná, ciele právnej úpravy, záujmy sporových strán či ekonomické, sociálne a iné úvahy, ktoré v konkrétnych prípadoch môžu vplývať na konečné rozhodnutie Súdneho dvora Európskej únie.²⁴

Zásada zákazu diskriminácie je záväzná pre inštitúcie Európskej únie i pre jednotlivé členské štáty, a to vo všetkých otázkach spadajúcich do

²⁰ Pozri prípad *C-50/96 Deutsche Telekom v. Lilli Schröder* [2000]. ECR I-743, odsek 57: „... the economic aim pursued by Article 119 of the Treaty, namely the elimination of distortions of competition between undertakings established in different Member States, is secondary to the social aim pursued by the same provision, which constitutes the expression of a fundamental human right.“

²¹ Pozri bližšie CHALMERS, D., G. DAVIES a G. MONTI. *European Union Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 2014, s. 572.

²² „This principle requires that similar situations shall not be treated differently unless differentiation is objectively justified.“ Spojené prípady *C-117/76 a C-16/77 Ruckdeschel v. Komisia* [1977]. ECR 1753.

²³ „... a fundamental principle of Community law, which requires that comparable situations are not to be treated differently and different situations are not to be treated alike unless such treatment is objectively justified.“ Pozri bližšie prípad *C-15/95 EARL de Kerlast v. Union Régionale de Coopératives Agricoles (Unicopa)* [1997]. ECR I-01961.

²⁴ Pozri bližšie TRIDIMAS, T. *The General Principles of EU Law*. 2nd ed. New York: Oxford University Press, 2006, s. 74.

pôsobnosti práva Európskej únie (tzn. všade tam, kde implementovali sekundárne právne akty Európskej únie alebo konajú v oblastiach, v ktorých má právomoc i Európska únia). Otázka, či je zásada zákazu diskriminácie záväzná i pre jednotlivcov, respektíve v akom rozsahu je záväzná, je stále vnímaná ako kontroverzná.

Prejavý zásady diskriminácie v horizontálnych vzťahoch

Zákaz diskriminácie ako súčasť európskeho práva sa v horizontálnych právnych vzťahoch prvýkrát objavil v oblasti pracovného práva (či už v zakladateľských zmluvách alebo početných sekundárnych právnych aktoch). Zásadu zákazu diskriminácie Súdny dvor Európskej únie výslovne spomína v známom prípade *Defrenne II*,²⁵ kde odpovedal na otázku, či článok 119 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva (súčasný článok 157 Zmluvy o fungovaní Európskej únie) priamo zavádza do vnútroštátnych právnych poriadkov členských štátov Európskeho spoločenstva zásadu, podľa ktorej by muži i ženy mali dostávať rovnakú odmenu za rovnakú prácu, a z toho dôvodu bez ohľadu na vnútroštátnu právnu úpravu oprávňuje pracovníkov domáhať sa svojho nároku pred vnútroštátnymi súdmi, respektíve či je článok 119 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva priamo aplikovateľný vo vnútroštátnych právnych poriadkoch členských štátov.

Súdny dvor Európskej únie sa nestotožnil s argumentáciou, že články Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva sú adresované len členským štátom. I keď uznal, že dané ustanovenie sa dá vykladať aj ako vyjadrenie rozsiahleho a ambiciózneho programového cieľa, a to zabezpečenia rovnosti medzi mužmi a ženami v hospodárskom systéme ako celku, zároveň však Súdny dvor Európskej únie priznal predmetnému ustanoveniu i priamy účinok v horizontálnych vzťahoch,²⁶ nakoľko zákaz diskriminácie

²⁵ Pozri bližšie prípad *C-43/75 Defrenne v. Sabena* [1976]. ECR 455. Belgické právo stanovovalo, že ženy – letušky boli povinné ísť do dôchodku vo veku 40 rokov, čo sa na ich mužských kolegov nevzťahovalo. Gabrielle Defrenne, ktorá bola nútená odísť do dôchodku, podala žalobu, keďže v dôsledku nerešpektovania európskeho práva mala nižšiu penziu v porovnaní s mužmi.

²⁶ Pozri bližšie prípad *C-43/75 Defrenne v. Sabena* [1976]. ECR 455, odsek 39: „In fact, since Article 119 is mandatory in nature, the prohibition on discrimination between men and women applies not only to the action of public authorities, but also extends to all agreements which are intended to regulate paid labour collectively, as well as to contracts between individuals.“ Preklad autorky: „V skutočnosti, článok 119 je vo svojej podstate kogentný, zákaz diskriminácie medzi mužmi a ženami sa aplikuje nielen v prípade konania orgánov verejnej správy, ale vzťahuje sa na všetky dohody, ktoré sú určené na kolektívne regulovanie platenej práce, ako aj na zmluvy medzi jednotlivcami.“

cie vo výške odmeny medzi mužmi a ženami na jednotlivých pracoviskách je dostatočne určitý, aby sa ho mohli dovolávať súkromnoprávne subjekty v konaní pred vnútroštátnymi súdmi.²⁷ Obdobne Súdny dvor Európskej únie postupoval aj v prípade *Angonese*, v ktorom priznal priamy účinok článku 48 Zmluvy o založení Európskeho hospodárskeho spoločenstva (súčasný článok 54 Zmluvy o fungovaní Európskej únie, ďalej len „Zmluva“).²⁸

Obidva uvedené články (ako výslovné vyjadrenie zákazu diskriminácie v primárnom práve Európskej únie) sa priamo uplatňujú v horizontálnych právnych vzťahoch. I keď dané ustanovenia sú nepochybne vyjadrením zásady zákazu diskriminácie, vyššie spomenuté rozhodnutia Súdneho dvora Európskej únie neznamenaajú, že zásada zákazu diskriminácie je principiálne uplatniteľná na súkromnoprávne spory. Priamy horizontálny účinok, ktorý je priznaný konkrétnym ustanoveniam Zmluvy, je výsledkom interpretácie Zmluvy, tzn. vyvodzuje sa z predpokladaného zámeru jej tvorcov. Aplikácia týchto ustanovení sa nevzťahuje na súkromné právo ako celok a je obmedzená rozsahom pracovného práva.²⁹

V rozhodnutí *Defrenne III*³⁰ však Súdny dvor Európskej únie závery z prípadu *Defrenne II* nevztiahol na diskrimináciu v prístupe k zamestnaniu a pracovným podmienkam, ktoré nepovažoval za súčasť primárneho práva Európskych spoločenstiev, a z tohto dôvodu museli byť do vnútroštátnych právnych poriadkov transponované zo sekundárnych právnych aktov Spoločenstva (konkrétne to bola Smernica Rady z 9. februára 1976 o vykonávaní zásady rovnakého zaobchádzania s mužmi a ženami, pokiaľ ide o prístup k zamestnaniu, odbornej príprave a postupu v zamestnaní a o pracovné podmienky). Až rozsiahlou judikatúrou Súdneho dvora Európskej únie sa zásada zákazu diskriminácie začala vzťahovať aj na prístup k zamestnaniu a pracovné podmienky.³¹

²⁷ Pozri bližšie CHALMERS, D., G. DAVIES a G. MONTI. *European Union Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 2014, s. 296.

²⁸ Pozri bližšie prípad *C-281/98 Roman Angonese v. Cassa di Risparmio di Bolzano SpA* [2000]. ECR I-04139.

²⁹ Pozri bližšie De MOL, M. The Novel Approach of the CJEU on the Horizontal Direct Effect of the EU Principle of Non-discrimination: (Unbridled) Expansionism of EU Law?. *Maasticht Journal of European and Comparative Law*. 2011, roč. 18, č. 1-2, s. 115.

³⁰ Pozri bližšie prípad *C-149/77 Defrenne v. Sabena* [1978]. ECR 1365.

³¹ Pozri bližšie REICH, N. The Impact of the Non-discrimination Principle on Private Autonomy in EU Law. In: D. LECZYKIEWICZ a S. WEATHERILL, eds. *The Involvement of EU Law in Private Law Relationships*. Oxford: Hart Publishing, 2013, s. 253 a nasl.

Vyššie uvedené potvrdil Súdny dvor Európskej únie i v prípade *Marshall*.³² Pani Marshall bola prepustená z dôvodu, že dosiahla dôchodkový vek, ktorý bol pre ženy stanovený nižšie v porovnaní s mužmi. Tvrdila, že jej výpoveď je v rozpore so Smernicou Rady z 9. februára 1976 o vykonávaní zásady rovnakého zaobchádzania s mužmi a ženami, pokiaľ ide o prístup k zamestnaniu, odbornej príprave a postupu v zamestnaní a o pracovné podmienky. Súdny dvor Európskej únie dospel k záveru, že zákaz diskriminácie obsiahnutý v predmetnej smernici je dostatočne určitý na to, aby mohol vyvolávať priamy účinok v súdnych sporoch medzi jednotlivcom a štátom, avšak v súlade so zákazom priameho účinku smerníc v horizontálnych vzťahoch odmietol priznať právne účinky danému ustanoveniu v konkrétnom prípade.³³

Podľa dovtedajšej judikatúry sa zásada zákazu diskriminácie na základe pohlavia priamo uplatňovala len v súvislosti s odmeňovaním zamestnancov. V ostatných prípadoch sa dbalo na skutočnosť, či sa jedná o spor medzi dvoma súkromnoprávnymi subjektmi alebo medzi jednotlivcom a štátnym aktérom.³⁴

Výrazným medzníkom v európskom antidiskriminačnom práve bol prípad *Werner Mangold v. Rüdiger Helm*.³⁵ Daný prípad sa týkal nemeckej právnej úpravy uzatvárania pracovných zmlúv na dobu určitú, ktorá dovoľovala uzatváranie takýchto zmlúv s osobami staršími ako 52 rokov bez obmedzení. Je nutné zdôrazniť, že v čase rozhodovania Súdneho dvora Európskej únie ešte neuplynula transpozičná lehota Smernice Rady 2000/78/ES z 27. novembra 2000, ktorá ustanovuje všeobecný rámec pre rovnaké zaobchádzanie v zamestnaní a povolani. V čase určenom na transpozíciu zmienenej smernice nemecký zákonodarca znížil vekovú hranicu z 58 rokov na 52 rokov.

Súdny dvor Európskej únie, odvolávajúc sa na svoju staršiu judikatúru, konštatoval, že: „Členský štát, ktorému je určená smernica, sa musí počas lehoty na jej prebratie zdržať prijímania opatrení, ktoré by mohli vážne ohroziť cieľ stanovený touto smernicou.“ Napriek tomuto konštatovaniu

³² Pozri bližšie prípad *C-152/84 M. H. Marshall v. Southampton and South-west Hampshire Area Health Authority (Teaching)* [1986]. ECR I-00723.

³³ Pozri odseky 43 až 47, prípad *C-152/84 M. H. Marshall v. Southampton and South-west Hampshire Area Health Authority (Teaching)* [1986]. ECR I-00723.

³⁴ Pozri bližšie *De MOL, M. The Novel Approach of the CJEU on the Horizontal Direct Effect of the EU Principle of Non-discrimination: (Unbridled) Expansionism of EU Law?. Maas-tricht Journal of European and Comparative Law*. 2011, roč. 18, č. 1-2, s. 117.

³⁵ Pozri bližšie prípad *C-144/04 Werner Mangold v. Rüdiger Helm* [2005]. ECR I-9981.

neprižnal nijaké účinky smernici, ktorej doba na transpozíciu doposiaľ neuplynula.

Súdny dvor Európskej únie svoje rozhodnutie oprel o existenciu všeobecnej zásady zákazu diskriminácie na základe veku. I keď zásada rovnakého zaobchádzania v oblastiach zamestnania a povolania síce nie je vyjadrená v Smernici Rady 2000/78/ES, v jej článku 1 sa uvádza, že jej účelom je ustanovenie všeobecného rámca pre boj proti diskriminácii v zamestnaní a povolani na základe náboženstva alebo viery, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie. Pôvod zásady zákazu uvedených foriem diskriminácie možno nájsť v rôznych medzinárodných právnych nástrojoch a ústavných tradíciách, ktoré sú spoločné všetkým členským štátom. Súdny dvor Európskej únie rozoznal záväznosť danej zásady a v uvedenom prípade rozhodol odlišne od zvyčajných prejavov zásady prednosti sekundárneho práva v horizontálnych vzťahoch.³⁶ Podľa jeho slov: „*Je na vnútroštátnom súde, aby zabezpečil plnú účinnosť všeobecnej zásady zákazu diskriminácie na základe veku tým, že nebude aplikovať žiadne ustanovenie vnútroštátneho práva, ktoré je s ňou v rozpore, a to aj vtedy, ak lehota na prebratie smernice ešte neuplynula.*“

Svoje rozhodnutie Súdny dvor Európskej únie potvrdil v nemenej známom rozhodnutí *Seda Küçükdeveci v. Swedex GmbH & Co. KG*.³⁷ V danom prípade pani Küçükdeveci bola zamestnaná v nemeckej spoločnosti Swedex. Po desiatich rokoch bol jej pracovný pomer ukončený zo strany

³⁶ Nariadenia sú záväzné vo svojej celistvosti a takto sú aj priamo aplikovateľné v jednotlivých členských štátoch (nariadenia nesmú byť predmetom transpozície do vnútroštátnych právnych poriadkov, keďže rôzne transpozície by mohli ohroziť jednotnú aplikáciu vo všetkých členských štátoch). Smernice (ako nástroj harmonizácie právnych poriadkov jednotlivých členských štátov v oblastiach, v ktorých má právomoc Európska únia) sú záväzné pre členský štát, len pokiaľ ide o ich zamýšľaný výsledok. Na rozdiel od nariadení, smernice nezaväzujú, a ani nezakladajú práva jednotlivým fyzickým či právnickým osobám a je potrebná ich transpozícia do vnútroštátneho právneho poriadku formou právneho aktu (v podmienkach Slovenskej republiky buď zákonom alebo nariadením vlády). Keďže smernice stanovujú povinnosti len členským štátom, vznikla otázka, ako sa vysporiadať so situáciou, keď členský štát poruší svoju povinnosť transponovať smernicu v stanovenom termíne, prípadne keď ju implementuje nesprávne. Súdny dvor Európskej únie vo svojej rozhodovacej činnosti uvedený problém opakovane reflektoval a priznal i včas netransponovaným alebo zle implementovaným smerniciam právnu relevanciu, a to buď ako nepriamy účinok smerníc, priamy vertikálny účinok, a v poslednom období aj ako náhodný priamy horizontálny účinok. Nepripúšťa však priamy horizontálny účinok.

³⁷ Pozri bližšie prípad *C-555/07 Seda Küçükdeveci v. Swedex GmbH & Co. KG* [2010]. ECR I-365.

zamestnávateľa, pričom jej výpovedná doba bola taká, ako keby v spoločnosti pracovala len tri roky, keďže sa podľa nemeckej právnej úpravy do odpracovaných rokov relevantných pre výpočet výpovednej doby nezapočítavali roky, ktoré odpracovala pred dosiahnutím veku 25 rokov. Nemecký súd, ktorý v danom prípade rozhodoval, sa obrátil na Súdny dvor Európskej únie s otázkou, či je táto vnútroštátna právna úprava v súlade s primárnym právom Európskej únie a so Smernicou Rady 2000/78/ES z 27. novembra 2000, ktorá ustanovuje všeobecný rámec pre rovnaké zaobchádzanie v zamestnaní a povolani. Súdny dvor Európskej únie mal za to, že takáto vnútroštátna právna úprava nie je primeraná sledovanému cieľu a z tohto dôvodu je v rozpore s právom Európskej únie.

Z nášho pohľadu je zaujímavá najmä druhá prejudiciálna otázka, a to či v danom prípade môže vnútroštátny súd v spore medzi dvoma súkromnoprávnymi subjektmi vylúčiť použitie vnútroštátnej právnej úpravy, ktorú považuje za nezlučiteľnú s právom Únie, pokiaľ vnútroštátna právna úprava vzhľadom na svoje jasné a presné znenie neumožňuje eurakonformný výklad.

Súdny dvor Európskej únie opätovne konštatoval, že Smernica Rady 2000/78/ES len konkretizuje zásadu rovnosti zaobchádzania v zamestnaní. Podľa neho je zásada zákazu diskriminácie na základe veku všeobecnou zásadou práva Únie, keďže je konkrétnym vyjadrením všeobecnej zásady rovnosti zaobchádzania. Vnútroštátny súd, ktorý rozhoduje v spore medzi súkromnoprávnymi subjektmi, má teda zabezpečiť dodržiavanie zásady zákazu diskriminácie na základe veku konkretizovanej v Smernici Rady 2000/78/ES tým, že v prípade potreby neuplatní akékoľvek ustanovenie vnútroštátnej právnej úpravy, ktoré je v rozpore s danou zásadou. Zásadu zákazu diskriminácie na základe veku (ako všeobecnú zásadu práva Únie) je možné použiť len v takých prípadoch, ktoré spadajú do pôsobnosti európskeho práva.³⁸

V každom prípade je aplikácia zásady zákazu diskriminácie v súkromnoprávných vzťahoch veľmi citlivá záležitosť vyvolávajúca viaceré zásadné otázky, konkrétne otázku rozdelenia právomocí medzi členský-

³⁸ Rozumej, aplikácia zásady zákazu diskriminácie v horizontálnom vzťahu musí byť vyvolaná existenciou právnej normy európskeho práva, či už v primárnom práve alebo sekundárnom práve. Pozri bližšie SPAVENTA, E. The Horizontal Application of Fundamental Rights as General Principles of Union Law. In: A. ARNULL, C. BARNARD, M. DOUGAN a E. SPAVENTA, eds. *A Constitutional Order of States?: Essays in Honour of Alan Dashwood*. Oxford: Hart Publishing, 2011, s. 211.

mi štátni a Európskou úniou, otázku vnútorného rozdelenia právomoci medzi Súdnyim dvorom Európskej únie a európskym zákonodarcom, a v neposlednom rade tiež otázku, aké sú hranice medzi súkromným právom a verejným právom.³⁹ Obe uvedené rozhodnutia sa stali predmetom ostrej kritiky zo strany viacerých predstaviteľov akademickej obce. Vyčítali im najmä rozširovanie aplikácie smerníc v čase, keď ešte neuplynula transpozičná lehota, a to dokonca v horizontálnych vzťahoch, čím sa „podkopáva“ účel priameho účinku smerníc. Takýto prístup taktiež negatívne vplýva na právnu istotu.⁴⁰

Zásada zákazu diskriminácie však rozhodne nie je všeobjímajúca zásada, ktorá sa uplatňuje v celom súkromnom práve. Ako príklad možno uviesť prípad *Audiolux*,⁴¹ v ktorom minoritní akcionári spoločnosti RTL Group po prevode akcií majoritného akcionára spoločnosti Groupe Bruxelles Lambert na nemeckú spoločnosť Bertelsmann spochybnili dohodu o prevode akcií pred vnútroštátnymi súdmi, pričom sa dovoľávali najmä porušenia údajnej všeobecnej zásady rovnosti akcionárov a požadovali náhradu škody, ktorá im vznikla v dôsledku nedodržania povinnosti ponúknuť im možnosť vymieňať si svoje akcie RTL za akcie v spoločnosti Bertelsmann za rovnakých podmienok, aké boli dohodnuté so spoločnosťou Groupe Bruxelles Lambert.

Súdny dvor Európskej únie však judikoval, že „*Právo Spoločenstva neobsahuje všeobecnú právnu zásadu, na základe ktorej sú menšinoví akcionári chránení tým, že väčšinový akcionár, ktorý vykonáva alebo získa kontrolu v spoločnosti, je povinný ponúknuť menšinovým akcionárom odkúpenie ich akcií za rovnakých podmienok, ako sú podmienky stanovené na nadobudnutie obchodného podielu, ktorým väčšinový akcionár získal alebo posilnil svoju kontrolu v spoločnosti.*“⁴² Okrem iného to odôvodnil aj tým,

³⁹ Pozri bližšie De MOL, M. The Novel Approach of the CJEU on the Horizontal Direct Effect of the EU Principle of Non-discrimination: (Unbridled) Expansionism of EU Law?. *Maas-tricht Journal of European and Comparative Law*. 2011, roč. 18, č. 1-2, s. 111. Pozri tiež prípad *C-441/14 Dansk Industri (DI) v. Estate of Karsten Eigil Rasmussen* [2016]; a ZACCARONI, G. Is the Horizontal Application of General Principles Ultra Vires? Dialogue and Conflict between Supreme European Courts in *Dansk Industri*. *Federalismi.it*. 2018, roč. 16, č. 9, s. 1-17.

⁴⁰ Pozri bližšie PAPAPOULOS, T. Criticizing the Horizontal Direct Effect of the EU General Principle of Equality. *European Human Rights Law Review*. 2011, roč. 11, č. 4, s. 437-447. ISSN 1361-1526.

⁴¹ Pozri bližšie prípad *C-101/08 Audiolux SA e.a v. Groupe Bruxelles Lambert SA (GBL) and Others and Bertelsmann AG and Others* [2009]. ECR I-09823.

⁴² Pozri bližšie tamže, odsek 64.

že všeobecné zásady práva Spoločenstva sa v hierarchii noriem nachádzajú na úrovni ústavných zákonov, kým zásada, na ktorú odkazuje Audiolux, je natoľko podrobná, že vyžaduje legislatívne spracovanie, ktoré sa realizuje na úrovni Spoločenstva prostredníctvom sekundárneho právneho aktu Spoločenstva. Zdôraznil pritom, že samotná skutočnosť, že právna úprava Spoločenstva stanovuje ustanovenia týkajúce sa rovnosti akcionárov vo vzťahu k niektorým z ich jasne vymedzených práv, sama osebe nepostačuje na kvalifikáciu dotknutej zásady ako všeobecnej zásady práva Spoločenstva. Zásadu navrhovanú Audioluxom tak odmietol považovať za samostatnú všeobecnú zásadu práva Spoločenstva.⁴³

Zákaz diskriminácie v súťažnom práve

Určitú formu zákazu diskriminácie možno nájsť i v súťažnom práve. Článok 102 písm. c) Zmluvy o fungovaní Európskej únie zakazuje akékoľvek zneužívanie dominantného postavenia na vnútornom trhu či jeho podstatnej časti jedným alebo viacerými podnikateľmi, ak sa tým môže ovplyvniť obchod medzi členskými štátmi. Takéto zneužívanie, okrem iného, zahŕňa uplatňovanie nerovnakých podmienok voči obchodným partnerom pri rovnakých plneniach, čím ich v hospodárskej súťaži znevýhodňuje.

Keď rozhoduje Komisia o porušení článku 102 Zmluvy o fungovaní Európskej únie, skúma, či boli naplnené štyri stanovené predpoklady, a to, či má dotknutý podnik dominantné postavenie na relevantnom trhu, či došlo ku zneužitiu dominantného postavenia, či takéto zneužitie má vplyv na obchod medzi viacerými členskými štátmi Európskej únie a či existuje objektívny dôvod na takéto konanie.⁴⁴

Zneužívanie dominantného postavenia stanovovaním rôznych podmienok pre jednotlivých obchodných partnerov nepochybne zahŕňa stanovovanie rôznych cien. Tzv. cenovú diskrimináciu môžeme vymedziť ako kúpu alebo predaj rôznych druhov tovarov a služieb za ceny, ktoré priamo nezodpovedajú rozdielnym nákladom pri dodávke tovaru alebo poskytnutí služby. Diskriminácia môže nastať v dvoch rôznych situáciách, a to buď v prípade, ak je za rovnaký tovar alebo službu účtovaná rôzna cena, alebo v prípade, ak sú rovnaké ceny účtované i vtedy, ak by výška nákladov dodania odôvodňovala ich diferenciáciu. Náklady doda-

⁴³ Pozri bližšie tamže, odsek 63.

⁴⁴ Pozri bližšie CHALMERS, D., G. DAVIES a G. MONTI. *European Union Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 2014, s. 1032.

nia tovaru alebo poskytnutia služby môžu byť ovplyvnené rôznymi faktormi, nielen cenou dopravy (napríklad rôznosť ceny môže byť odôvodnená i v prípade, ak si jeden zákazník objednáva v malých sériách a iný zákazník si objedná daný tovar vo veľkom objeme, pretože veľké objednávky tovaru uľahčujú výrobcovi dlhodobé plánovanie výroby a prinášajú tiež tzv. úspory z rozsahu).⁴⁵

Dôvody zákazu cenovej diskriminácie sú viaceré. Cenovou diskrimináciou si môžu dominantné firmy zvýšiť svoje zisky, a to tým, že odčerpajú tzv. prebytok spotrebiteľa.⁴⁶ O čo lepšie poznajú firmy preferencie spotrebiteľa, o to väčší majú priestor na získavanie spotrebiteľského prebytku. V prípade vertikálne integrovaných firiem môže byť cenová diskriminácia použitá ako nástroj na zvýšenie nákladov konkurentov a vylúčenie konkurentov na nadväzujúcich trhoch. Pokiaľ je cenová diskriminácia založená na geografickom aspekte, narúša riadne fungovanie jednotného vnútorného trhu Európskej únie.⁴⁷ Ekonomovia však praviadne upozorňujú, že cenová diskriminácia má i určité pozitívne efekty a nemala by byť zakázaná bez výnimiek.⁴⁸ Cenová diskriminácia napríklad zlepšuje alokačnú efektívnosť.⁴⁹

⁴⁵ Pozri bližšie WHISH, R. a D. BAILEY. *Competition Law*. Oxford: Oxford University Press, 2012, s. 759.

⁴⁶ Prebytok spotrebiteľa predstavuje rozdiel medzi sumou, ktorú by kupujúci bol ochotný maximálne zaplatiť za určité množstvo tovaru, a skutočne zaplatenou sumou (trhovou cenou).

⁴⁷ Pozri bližšie PAPANDROPOULOS, P. How Should Price Discrimination Be Dealt with by Competition Authorities?. *Concurrences*. 2007, č. 3, s. 34-38.

⁴⁸ Pozri bližšie SCHMALENSSEE, R. Output and Welfare Implications of Monopolistic Third-degree Price Discrimination. *The American Economic Review*. 1981, roč. 71, č. 1, s. 242 a nasl.; a PERROT, A. Towards an Effects-based Approach of Price Discrimination. In: M. BERGMAN, ed. *The Pros and Cons of Price Discrimination*. Stockholm: Konkurrensverket, 2005, s. 161 a nasl.

⁴⁹ Rozumej schopnosť podniku používať optimálnu kombináciu vstupov, ktorá je daná ich cenami a produkčnou technológiou. Pozri bližšie ROHÁČOVÁ, V. Nákladová efektívnosť vybraných dopravných podnikov Českej republiky – aplikácia obalovej analýzy dát. *Ekonomická revue*. 2011, roč. 14, č. 14, s. 176. Ako príklad možno uviesť divadlo, ktoré predáva lístky na svoje predstavenie. Divadlo by buď bolo schopné predat' 80 % zo všetkých lístkov za cenu 40 EUR za kus alebo by mohlo predat' 100 % lístkov, pričom 70 % návštevníkov by zaplatilo 50 EUR a 30 % len 10 EUR (napríklad študenti a seniori). Bližšie pozri WHISH, R. a D. BAILEY. *Competition Law*. Oxford: Oxford University Press, 2012, s. 759-760.

Tak, ako právo Európskej únie, ani slovenské právo cenovú diskrimináciu vo všeobecnosti nevyklučuje.⁵⁰ Je sankcionovaná len v prípade, ak sa jej dopustí podnikateľ, ktorý má na trhu dominantné postavenie. Slovanami zákona, cenovej diskriminácie sa dopustí podnikateľ, ktorý svoje dominantné postavenie na trhu⁵¹ zneužíva uplatňovaním rozdielnych podmienok pri zhodnom alebo porovnateľnom plnení voči jednotlivým podnikateľom, ktorými sú alebo môžu byť títo podnikatelia znevýhodňovaní v súťaži.

Cieľom zákazu cenovej diskriminácie ako praktiky zneužívania dominantného postavenia na trhu je zvyšovanie miery sociálneho blahobytu.⁵² V akademickom prostredí existuje debata, či táto právna regulácia má za cieľ maximalizovať prebytok spotrebiteľa alebo celkový prebytok.⁵³

Je nepochybné, že hlavným cieľom článku 102 Zmluvy o fungovaní Európskej únie nie je ochraňovať menších podnikateľov pred nerovným zaobchádzaním zo strany dominantných firiem na základe diskriminačných dôvodov, ako sú napríklad pohlavie, vek či sexuálna orientácia. Prípadné potlačanie takéhoto druhu diskriminácie prostredníctvom súťažného práva je skôr náhodné a nie je jeho primárnym účelom.

Záver

Zásada zákazu diskriminácie je mnohonásobne výslovne vyjadrená v písanom práve Európskej únie. Hoci sa v určitých situáciách prejavuje ako samostatný prameň práva, ktorý nachádza svoje priame uplatnenie i v horizontálnych súkromnoprávných vzťahoch, zákaz diskriminácie nemôžeme absolutizovať a vzťahovať na všetky súkromnoprávne oblasti, v ktorých má zmiešanú právomoc Európska únia. Ako sme v príspevku demonštrovali, zákaz diskriminácie sa uplatňuje v tých súkromnopráv-

⁵⁰ Pozri § 8. Zákon č. 136/2001 Z.z. o ochrane hospodárskej súťaže a o zmene a doplnení Zákona Slovenskej národnej rady č. 347/1990 Zb. o organizácii ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov.

⁵¹ Dominantné postavenie na relevantnom trhu má podnikateľ alebo niekoľko podnikateľov, ktorí nie sú vystavení podstatnej súťaži a ktorí sa vzhľadom na svoju ekonomickú silu môžu správať nezávisle.

⁵² Pozri bližšie GIFFORD, D. J. a R. T. KUDRLE. The Law and Economics of Price Discrimination in Modern Economies: Time for Reconciliation?. *UC Davis Law Review*. 2010, roč. 43, č. 4, s. 1292.

⁵³ Pozri bližšie GIFFORD, D. J. a R. T. KUDRLE. Rhetoric and Reality in the Merger Standards of the United States, Canada, and the European Union. *Antitrust Law Journal*. 2005, roč. 72, č. 2, s. 426-427.

nych vzťahoch, v ktorých to výslovne predpokladajú zakladajúce zmluvy alebo sekundárne právne akty, tzn. len v tých vzťahoch, v ktorých existuje medzi stranami nerovnosť, či už sa jedná o ochranu pracovníka alebo ochranu spotrebiteľa. Dokonca i v súťažnom práve (i keď jeho účel je odlišný) je diskriminácia zakázaná a sankcionovaná len v tom prípade, ak sa jej dopustí podnikateľ, ktorý má na trhu dominantné postavenie.

Ako povedal Jürgen Basedow, „Zásady rovnosti alebo zákazu diskriminácie nie sú súčasťou tradičných zásad súkromného práva. Ten, kto uzatvára zmluvu, robí tak vo svojom záujme, nie s cieľom urobiť zadosť ostatným. Ten, kto si vyberá zmluvného partnera medzi viacerými kandidátmi, má, ako sa v Nemecku hovorí, utrpenie voľby, pretože zvyčajne existuje viacero kritérií, ktorých relatívnu hodnotu je možné posúdiť len s ohľadom na subjektívne preferencie.“⁵⁴

V európskom práve neexistuje všeobecný zákaz diskriminácie v zmluvných vzťahoch; existuje len niekoľko vybraných zákazov diskriminácie, ktorých cieľom je zvyčajne vytvoriť rovnováhu v situáciách, kedy je medzi zmluvnými stranami nerovnováha moci.⁵⁵

Za súčasného právneho stavu si vieme predstaviť aplikovanie zásady diskriminácie len v tých vnútroštátnych súkromnoprávných vzťahoch medzi podnikateľmi, v ktorých by sme mohli jednu zmluvnú stranu pokladať za pracovníka v zmysle práva Európskej únie. K takýmto rozhodnutiam je nepochybne cesta otvorená, keďže Súdny dvor Európskej únie opakovane prizvukuje, že pojem pracovník, s ktorým operuje právo Európskej únie, sa nemusí zhodovať s vnútroštátnym pojmom zamestnanec, a znaky pracovníka vymedzuje autonómne.⁵⁶

Zoznam bibliografických odkazov

ALSTON, P., M. BUSTELO a J. HEENAN, eds. *The EU and Human Rights*. Oxford: Oxford University Press, 1999. 970 s. ISBN 0-19-829806-4.

BASEDOW, J. Der Grundsatz der Nichtdiskriminierung im europäischen Privatrecht. *Zeitschrift für Europäisches Privatrecht*. 2008, roč. 16, č. 2, s. 230-251. ISSN 0943-3929.

⁵⁴ Pozri bližšie BASEDOW, J. Der Grundsatz der Nichtdiskriminierung im europäischen Privatrecht. *Zeitschrift für Europäisches Privatrecht*. 2008, roč. 16, č. 2, s. 230.

⁵⁵ Pozri bližšie tamže.

⁵⁶ Pozri napríklad prípad C-232/09 *Dita Danosa v. LKB Lizings SIA* [2010]. ECR I-11405 alebo prípad C-229/14 *Ender Balkaya v. Kiesel Abbruch- und Recycling Technik GmbH* [2015].

- BERGMAN, M. ed. *The Pros and Cons of Price Discrimination*. Stockholm: Konkurrensverket, 2005. 214 s. ISBN 91-88566-36-6.
- BERNITZ, U., X. GROUSSOT a F. SCHULYOK, eds. *General Principles of EU Law and European Private Law*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2013. 455 s. ISBN 978-90-411-4683-0.
- C-15/95 *EARL de Kerlast v. Union Régionale de Coopératives Agricoles (Unicopa)* [1997]. ECR I-01961.
- C-43/75 *Defrenne v. Sabena* [1976]. ECR 455.
- C-50/96 *Deutsche Telekom v. Lilli Schröder* [2000]. ECR I-743.
- C-144/04 *Werner Mangold v. Rüdiger Helm* [2005]. ECR I-9981.
- C-149/77 *Defrenne v. Sabena* [1978]. ECR 1365.
- C-152/84 *M. H. Marshall v. Southampton and South-West Hampshire Area Health Authority (Teaching)* [1986]. ECR I-00723.
- C-229/14 *Ender Balkaya v. Kiesel Abbruch- und Recycling Technik GmbH* [2015].
- C-232/09 *Dita Danosa v. LKB Lizings SIA* [2010]. ECR I-11405.
- C-281/98 *Roman Angonese v. Cassa di Risparmio di Bolzano SpA* [2000]. ECR I-04139.
- C-441/14 *Dansk Industri (DI) v. Estate of Karsten Eigil Rasmussen* [2016].
- C-555/07 *Seda Küçükdeveci v. Swedex GmbH & Co. KG* [2010]. ECR I-365.
- De MOL, M. The Novel Approach of the CJEU on the Horizontal Direct Effect of the EU Principle of Non-discrimination: (Unbridled) Expansionism of EU Law?. *Maastricht Journal of European and Comparative Law*. 2011, roč. 18, č. 1-2, s. 109-135. ISSN 2399-5548.
- Dôvodová správa k vládnemu návrhu Zákona o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov* [Antidiskriminačný zákon].
- DWORKIN, R. *Taking Rights Seriously*. Cambridge: Harvard University Press, 1978. 371 s. ISBN 0-674-86711-4.
- FITZMAURICE, G. The General Principles of International Law: Considered from the Standpoint of the Rule of Law. In: *Collected Courses of the Hague Academy of International Law*. 1957, roč. 92, s. 1-227. ISBN 978-90-286-1292-1.

- GIFFORD, D. J. a R. T. KUDRLE. Rhetoric and Reality in the Merger Standards of the United States, Canada, and the European Union. *Antitrust Law Journal*. 2005, roč. 72, č. 2, s. 423-469. ISSN 0003-6056.
- GIFFORD, D. J. a R. T. KUDRLE. The Law and Economics of Price Discrimination in Modern Economies: Time for Reconciliation?. *UC Davis Law Review*. 2010, roč. 43, č. 4, s. 1235-1293. ISSN 0271-6720.
- HOLLÄNDER, P. *Filosofie práva*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. 420 s. ISBN 80-86898-96-2.
- HORSPOOL, M. a M. HUMPHREYS. *European Union Law*. Oxford: Oxford University Press, 2012. 586 s. ISBN 978-0-19-963981-6.
- CHALMERS, D., G. DAVIES a G. MONTI. *European Union Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 2014. 1114 s. ISBN 978-1-107-66434-0.
- JURČOVÁ, M., A. OLŠOVSKÁ a J. ŠTEFANKO. *Diskriminácia v zmluvnom práve*. Bratislava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2015. 249 s. ISBN 978-80-8082-835-6.
- KARAS, V. a A. KRÁLÍK. *Právo Európskej únie*. Praha: C. H. Beck, 2012. 560 s. ISBN 978-80-7179-287-1.
- LECZYKIEWICZ, D. a S. WEATHERILL, eds. *The Involvement of EU Law in Private Law Relationships*. Oxford: Hart Publishing, 2013. 492 s. ISBN 978-1-84946-330-0.
- PAPADOPOULOS, T. Criticizing the Horizontal Direct Effect of the EU General Principle of Equality. *European Human Rights Law Review*. 2011, roč. 11, č. 4, s. 437-447. ISSN 1361-1526.
- PAPANDROPOULOS, P. How Should Price Discrimination Be Dealt with by Competition Authorities?. *Concurrences*. 2007, č. 3, s. 34-38. ISSN 2116-0090.
- ROHÁČOVÁ, V. Nákladová efektívnosť vybraných dopravných podnikov Českej republiky – aplikácia obalovej analýzy dát. *Ekonomická revue*. 2011, roč. 14, č. 14, s. 175-182. ISSN 1212-3951.
- SCHMALENSEE, R. Output and Welfare Implications of Monopolistic Third-degree Price Discrimination. *The American Economic Review*. 1981, roč. 71, č. 1, s. 242-247. ISSN 0002-8282.
- SPAVENTA, E. The Horizontal Application of Fundamental Rights as General Principles of Union Law. In: A. ARNULL, C. BARNARD, M. DOUGAN a E. SPAVENTA, eds. *A Constitutional Order of States?: Es-*

says in Honour of Alan Dashwood. Oxford: Hart Publishing, 2011, s. 199-218. ISBN 978-1-84946-046-0.

Spojené prípady *C-117/76 a C-16/77 Ruckdeschel v. Komisia* [1977]. ECR 1753.

TRIDIMAS, T. *The General Principles of EU Law.* 2nd ed. New York: Oxford University Press, 2006. 591 s. ISBN 978-0-19-925806-2.

WHISH, R. a D. BAILEY. *Competition Law.* Oxford: Oxford University Press, 2012. 1088 s. ISBN 978-0-19-958655-4.

ZACCARONI, G. Is the Horizontal Application of General Principles Ultra Vires? Dialogue and Conflict between Supreme European Courts in Dansk Industri. *Federalismi.it.* 2018, roč. 16, č. 9, s. 1-17. ISSN 1826-3534.

Zákon č. 136/2001 Z.z. o ochrane hospodárskej súťaže a o zmene a doplnení Zákona Slovenskej národnej rady č. 347/1990 Zb. o organizácii ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov.

Mgr. Daniela Hlobíková

Právnická fakulta
Trnavská univerzita v Trnave
Kollárova 10
917 01 Trnava
Slovenská republika
daniela.hlobikova@gmail.com